

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ
УКРАЇНИ**

ЗАПОРІЗЬКА ДЕРЖАВНА ІНЖЕНЕРНА АКАДЕМІЯ

**ПОЛОЖЕННЯ ПРО ПРОВЕДЕННЯ ТА
ОЦІНЮВАННЯ ВІДКРИТИХ ЗАНЯТЬ
У ЗДІА**

Затверджено на засіданні
науково-методичної ради ЗДІА
Протокол № 14 від 23.12.2010 р.

Запоріжжя, 2011

УДК 376.1

Положення про проведення та оцінювання відкритих занять у ЗДІА.
/Укладачі : Є.Я.Швець, Д.Є.Швець – Запоріжжя, від-во ЗДІА, 2011.- 17с./

Розглянуто види та функції відкритих занять, порядок їх планування, проведення та обговорення. Надані критерії їх оцінювання.

Рецензенти:

Професор, д.т.н. Яковлева І.Г.

Професор, к.т.н. Чепрасов О.І.

Доцент, к.ф.н. Калюжний В.С.

ЗМІСТ

1	Загальні положення	4
2	Планування і проведення відкритих занять	8
3	Обговорення і аналіз відкритого навчального заняття	8
4	Критерії оцінки педагогічної майстерності	9
5	Оформлення результатів контролю	14
	ДОДАТКИ	15

На сучасному етапі розвитку суспільства світова педагогічна думка здійснює пошук нових пріоритетів в освіті та вихованні підростаючих поколінь. Зміна характеру та змісту праці ставить перед нашим суспільством серйозні завдання, пов'язані з виведенням освіти України на рівень розвинених країн світу шляхом реформування її концептуальних, структурних та організаційних засад. Розвиток закладів освіти інноваційного типу, які повинні відповідати вимогам сьогодення, зумовлюють пошук нових організаційних форм навчання і виховання, оновлення змісту навчально-виховного процесу. Необхідність підвищення рівня вищої освіти потребує розробки нової стратегії й тактики викладання.

Постійне удосконалення у методиці викладання дисциплін, передбачених навчальними планами академії відповідно до Законів України "Про освіту", "Про вищу освіту", повинно супроводжуватися педагогічним контролем і, насамперед, проведенням контрольних, відкритих занять та взаємовідвідуванням занять. Вони є пріоритетним елементом методичної діяльності викладача, а також компонентом атестації науково-педагогічних працівників, що проводиться з метою активізації їх творчої професійної діяльності, стимулювання безперервної фахової та загальної освіти, якісної роботи, підвищення відповідальності за результати навчання і виховання, забезпечення соціального захисту компетентної педагогічної праці.

1 Загальні положення

Відкрите заняття – це одна з форм педагогічного контролю, метою якого є виявлення рівня професійної компетенції та педагогічної майстерності викладача з метою подальшого удосконалення викладацької діяльності.

Систематичний контроль створює належний порядок у процесі навчання, стимулює мотивацію і викладачів і студентів. Він спонукає викладача постійно самоудосконалюватися, професійно зростати. Коло критеріїв оцінки педагогічної діяльності викладача дозволяє розглянути цю діяльність у комплексі, виявити, що заслуговує на увагу, може бути розповсюджено, а, з

іншого боку, які саме аспекти потребують подальшого коригування або удосконалення.

Відкрите заняття виконує ряд функцій, а саме:

Інформаційну - з одного боку, виявляється інформація щодо рівня професійної компетенції та педагогічної майстерності викладача, з іншого - щодо рівня підготовленості студентів групи.

Діагностуючу - виявляються провідні методи і прийоми, що застосовуються викладачем, їх відповідність цілям заняття, урахування специфіки аудиторії; встановлюються причини певних похибок у знаннях студентів.

Мотивуючу - стимулює подальше удосконалення професіоналізму викладача та навчальної діяльності студентів.

Прогнозуючу - дозволяє поширювати передовий досвід, окреслювати шляхи зростання педагогічної майстерності викладача.

Термін "відкрите заняття" у дидактиці виступає як узагальнена назва. Існують такі види відкритих занять:

Пробне - відкрите заняття, що проводиться претендентом на посаду викладача для підтвердження своєї професійної придатності. Його особливістю є те, що особа, яка проводить таке заняття, може не мати педагогічного досвіду. Крім того, вона практично не знає особливостей тієї аудиторії, з якою вона працюватиме.

Пробні заняття проводяться за рішенням завідувача кафедри з метою визначення підготовленості викладача та допуску його до проведення занять зі студентами, а також розгляду організації та методики проведення занять з нових тем. Із цією метою може бути рекомендоване проведення пробного заняття при прийманні на роботу нового співробітника. Допускається проведення пробного заняття без студентів, тільки перед професорсько-викладацьким складом. Тему пробного заняття та час його проведення визначає завідувач кафедри.

Поточне - відкрите заняття, яке проводиться викладачем кафедри відповідно до графіку раз на рік.

Показове - відкрите заняття, яке проводиться високодосвідченим викладачем з метою демонстрації передових методик викладання, використання новітніх освітніх технологій, в першу чергу, для молодих викладачів або ж для колег з інших навчальних закладів, які проходять в академії підвищення кваліфікації. Показове заняття виступає як школа передового досвіду.

Викладачеві, що проводить навчальне заняття дозволяється вибір теми показового відкритого заняття. Перевагу рекомендовано надавати складним темам програми, які важливі для здійснення міжпредметних зв'язків і вимагають серйозних змін у методиці викладання у зв'язку з низьким засвоєнням теми за результатами перевірки залишкових знань та ін.

Конкурсне - відкрите заняття, що проводиться викладачем кафедри, який претендує на присвоєння звання професора чи доцента або бере участь у конкурсі на заміщення вакантної посади. Особливістю конкурсних відкритих занять є те, що на них присутні не тільки члени кафедри, але й представники керівного складу факультету.

Поточне відкрите заняття проводиться відповідно до кафедрального графіку, що складається на початку кожного нового навчального року для всього науково-педагогічного складу кафедри із зазначенням дати, теми та місця проведення такого заняття. При складанні графіку необхідно враховувати власні побажання викладачів, за якими залишається право вибору теми і дати відкритого заняття.

Разом з тим, при плануванні відкритих занять керівництво кафедри повинно мати на увазі, що заняття зараховується як відкрите лише за умови присутності на ньому не менше 3 членів кафедри. В іншому випадку проведене заняття кваліфікується як взаємовідвідування. Остаточний графік відкритих занять затверджується на засіданні кафедри із занесенням його до протоколу. Приблизну форму графіку надано у додатку 1.

Слід враховувати, що після самого відкритого заняття повинно відбутися його обговорення на найближчому засіданні кафедри із занесенням результатів до протоколу.

В окремих випадках допускається внесення змін до графіку. Наприклад, у разі хвороби викладача, термінового відрядження тощо. Тоді відкрите заняття переноситься на інший термін, але ні в якому разі не відміняється.

Відомості щодо проведення пробних і конкурсних занять оголошуються окремо у разі необхідності. Повідомлення про конкурсне відкрите заняття прийнято робити через оголошення, яке вивішується на дошці оголошень кафедри не менш, ніж за тиждень до його проведення. Це робиться з метою реалізації принципу гласності та прозорості. Тож на пробних заняттях, окрім членів кафедри, повинні бути присутніми представники конкурсної комісії, а на конкурсних заняттях, крім того, - всі бажаючі.

В обов'язковому порядку відкриті заняття проводять викладачі перед обранням за конкурсною основою (у зв'язку із закінченням строку роботи за договором, у зв'язку з обранням за конкурсом на займану та на іншу посаду). Кафедра може включити до графіку викладачів, за результатами проведення занять яких були надані негативні висновки, зроблені серйозні зауваження щодо виконання роботи або мали низький рейтинг за результатами опитування студентів.

Приблизний варіант оголошення про конкурсне заняття надано у додатку 2.

Відкриті заняття та взаємовідвідування проводяться відповідно до розкладу навчальних занять з метою обміну досвідом, надання допомоги викладачам в організації занять і методиці їх проведення.

2 Планування й проведення відкритого заняття

На початку навчального року кафедрами складається графік проведення відкритих навчальних занять на рік.

За один тиждень до проведення відкритого заняття запрошуються всі бажаючі. Для цього вивішуються оголошення про час, місце проведення заняття, яке містити анотацію заняття із вказівкою теми.

В обов'язковому порядку на відкритому занятті повинні бути присутніми завідувач кафедри або його заступник (відповідальний з навчально - методичної роботи), а також працівники, що мають стаж педагогічної роботи не менше трьох років.

Заняття вважається таким що відбулося, якщо на ньому були присутні не менше трьох співробітників кафедри, включаючи завідувача кафедри.

Усі запрошені повинні бути тактовними, не втручатися в хід заняття, не висловлювати в присутності студентів свого ставлення до роботи педагога.

Запрошені повинні звернути увагу на те, як викладач досягає поставленої мети, за допомогою яких методичних прийомів і засобів навчання реалізує вимоги навчальної програми, які результати проведеного заняття..

3 Обговорення й аналіз відкритого навчального заняття

Безпосередньо після заняття проводиться його обговорення та складається протокол, у якому відзначаються позитивні сторони заняття, зауваження, пропозиції щодо вдосконалення методики навчання. Обговорення варто проводити в такій послідовності.

Перше слово надається викладачеві, що проводив відкрите заняття, який повинен чітко розкрити мету навчального заняття, обґрунтувати вибір методів і засобів, якість їх застосування. Виступ викладача повинен допомогти присутнім зрозуміти його педагогічний задум, особливості застосовуваних ним методів і прийомів, що лежать в основі системи його роботи.

Виступаючі повинні детально проаналізувати переваги та недоліки заняття, оцінити заняття з науково-методичної точки зору, звернути увагу на досягнення поставлених цілей навчання, виховання й розвитку, на ефективність використання засобів мультимедіа, наочного приладдя, дидактичних матеріалів

та ін. При обговоренні можна відзначити недоліки, помилки, допущені в організації й проведенні заняття, надати рекомендації щодо вдосконалення системи роботи.

Завершальне слово надається завідувачу кафедри. Підводячи підсумки обговорення, він відзначає, що було непомічене присутніми, дає оцінку рівню наукової підготовки викладача, прийомам і методам, використаним на занятті, відзначає глибину розкриття поставленої мети відкритого навчального заняття.

Після виступу присутніх слово знову надається викладачеві, що проводив відкрите заняття. Він відзначає, з якими зауваженнями погоджується і що є дискусійним, обґрунтовує свою точку зору.

За результатами обговорення розробляються заходи щодо вдосконалення методики викладання.

4 Критерії оцінки педагогічної майстерності

При контролі всіх видів занять варто звернути увагу на:

- відповідність змісту заняття (теми і питань, що її розкривають) робочій програмі дисципліни;
- наявність у викладача плану заняття;
- форми роботи зі студентами (фронтальна, групова, індивідуальна робота);
- правильність підбору викладачем матеріалу для заняття, науковість його викладу;
- зв'язок теорії з практикою (розкриття практичної значимості знань, використання знань на практиці);
- використання викладачем власних розробок з курсу;
- внутрішньопредметні й міжпредметні зв'язки;
- звернення до різних джерел інформації (зі списку основної та додаткової літератури), у тому числі до періодичних видань, наявних у бібліотеці ЗДІА;
- застосування технічних засобів навчання та інформаційних технологій у

ході заняття;

- використання наочного приладдя, дидактичного матеріалу;
- відповідність методів змісту заняття, рівню підготовки студентів, ефективність застосовуваних методів і прийомів;
- використання інноваційних методів навчання;
- активізація студентів на занятті, диференційний підхід у роботі з ними;
- організація СРС (тема семінару, вказівка літератури та ін.);
- контроль знань студентів;
- підведення підсумків заняття;
- досягнення поставлених цілей;
- дисципліна й увага аудиторії в ході заняття (концентрація та увага, характер питань, що задаються викладачеві тощо

Крім загальних питань, характерних для усіх видів занять, при оцінці занять необхідно враховувати спеціальні критерії оцінювання лекційних, практичних і лабораторних занять.

Критерії оцінки якості відкритої лекції – це зміст, методика, керівництво роботою студентів, лекторські дані, результативність лекції.

Зміст лекції

Науковість, доказовість і аргументованість.

Інформативність (відповідність сучасному рівню розвитку науки).

Висвітлення історії питання та різних концепцій.

Використання прикладів, яскравих фактів з практики.

Методика читання лекцій

Дотримання зовнішнього й внутрішнього регламенту занять (початок, кінець, розділи лекції).

Чітка структура лекції й логіка викладання.

Доступність і роз'яснення нових термінів і понять.

Виділення головних думок і висновків.

Використання прийомів закріплення: повторення, підведення підсумків наприкінці питання та всієї лекції.

Керівництво роботою студентів

Акцентований виклад матеріалу лекції (виділення темпом, голосом, інтонацією, повторенням найбільш важливої інформації).

Надання пауз для запису, конспектування; завдання лектора – надати можливість студентам для осмисленого конспектування.

Організація зорового сприйняття матеріалу (запису на дошці, демонстрація ілюстративного матеріалу, використання інформаційних технологій).

Використання прийомів підтримки уваги (риторичні питання, жарти, ораторські прийоми).

Дозвіл задавати питання (коли й у якій формі).

Перегляд конспектів (під час лекції або на семінарських і практичних заняттях).

Контроль засвоєння змісту матеріалу.

Активізація мислення шляхом висування проблемних питань і розв'язку протиріч у ході лекції.

Підтримка дисципліни на лекції.

Лекторські дані

Культура мови (дотримання норм наголосу, вимови, стиль викладу, адекватність матеріалу).

Дикторська майстерність (виразність, чіткість артикуляції, чутність на останніх партах).

Експресивність мови (емоційність, інтонаційне багатство, захопленість предметом).

Ораторське мистецтво (головний індикатор - формування інтересу в аудиторії).

Педагогічний такт (ставлення до студентів з повагою, відсутність образ, визнання своїх можливих помилок).

Уміння встановити контакт.

Результативність лекції

Інформаційна цінність.

Виховний аспект.

Досягнення дидактичних цілей.

Критерії оцінки практичного (семінарського) заняття

Цілеспрямованість: постановка проблеми, зв'язок теорії з практикою, використання матеріалу в майбутній професійній діяльності.

Планування: виділення головних питань, наявність нових видань.

Організація семінару: уміння викликати та підтримати дискусію, конструктивний аналіз усіх відповідей та виступів, обговорення проблем.

Стиль проведення семінару: жвавий, з постановкою гострих питань, що викликали дискусію, або млявий, не стимулюючий ні думок, ні інтересу.

Відносини "викладач - студенти": поважні, у міру вимогливі, байдужі та ін.

Керування групою: швидкий контакт зі студентами, упевнена поведінка в групі, розумна й рівна взаємодія зі студентами або, навпаки, підвищений тон, робота виключено з лідерами, байдуже ставлення до студентів.

Зауваження викладача: кваліфіковані, узагальнюючі чи без зауважень.

Студенти ведуть записи на семінарах: регулярно, рідко, не ведуть.

Критерії оцінки лабораторного заняття

Наявність лабораторного практикуму (методичних вказівок або іншої літератури з проведення лабораторної роботи).

Наявність і підготовка техніки, приладів, устаткування, посуду, реактивів і т.п., необхідних для проведення лабораторної роботи.

Наявність інструкції з техніки безпеки при проведенні роботи.

Проведення інструктажу з ТБ (зосередження уваги на заходах безпеки при проведенні роботи).

Дотримання правил роботи в лабораторії.

Уміння контролювати правильність проведення експериментів протягом роботи (методика проведення, дотримання правил з ТБ, правильність опису процесу, що вивчається, відповідність рівнянь фізичних, хімічних та інших реакцій процесу).

Уміння обробки й подання результатів експерименту, використання методів статистичної обробки результатів, графічного аналізу та за необхідності інших методів обробки результатів (регресійний або кореляційний аналіз).

Уміння підведення підсумків заняття.

Формування навичок оформлення й подання результатів у табличному й текстовому форматі.

5. Оформлення результатів контролю

Усі, хто відвідав заняття, оформляють висновок про якість проведення відкритого заняття (Додаток 3), у якому оцінюється рівень його організації, зміст і методика проведення. Ці параметри повинні враховуватися при підсумковому оцінюванні якості проведення заняття, що виставляється за 10-бальною шкалою:

1 - незадовільний стан. Навчальне заняття проведене на дуже низькому рівні;

2 - дуже низька оцінка. Робота ведеться недостатньо;

3 - низька оцінка. Робота ведеться на низькому рівні. Дуже багато суттєвих недоліків;

4 - задовільна оцінка. Суттєві і недоліки в роботі;

5 - середня оцінка. Робота ведеться на відносно прийнятному рівні. Є окремі недоліки;

6 - середня оцінка. Робота ведеться на достатньому рівні. Недоліки несуттєві.

7 – добра оцінка. Робота ведеться на достатньому рівні. Недоліки нечисленні, несуттєві й легко виправляються;

8 - досить висока. Практично повністю відповідає вимогам.

9 - висока. Повністю відповідає пропонованим вимогам.

10 - дуже висока. Повністю відповідає вимогам. Рекомендується використовувати для поширення досвіду.

Зміст висновку про якість проведення заняття залежить від типу відкритого заняття. Висновок про якість проведення відкритого заняття може містити висновок про можливість рекомендувати/не рекомендувати викладача на ту або іншу вакантну посаду професорсько-викладацького складу. У випадку, якщо за підсумками проведення попереднього відкритого заняття викладачеві були зроблені зауваження, необхідно відзначити, чи були усунуті недоліки.

За підсумками проведення показового заняття у висновку повинні бути надані рекомендації щодо:

- впровадження в практику інших викладачів;
- участі в конкурсах за номінаціями «кращий викладач», «кращий лектор»;
- проведення на рівні ВНЗ майстер-класів, творчих майстерень тощо;
- визначення рейтингу викладача.

У висновку за підсумками проведення пробного заняття надається можливість викладацької діяльності та/або проведення занять з окремої дисципліни.

У висновку в обов'язковому порядку викладачеві, що проводив заняття, надаються пропозиції, рекомендації щодо поширення досвіду, вдосконалення теоретичного та методичного рівня проведення занять

ДОДАТКИ

Додаток 1

Затверджено на засіданні кафедри

протокол № ____ від _____

ГРАФІК ПРОВЕДЕННЯ ВІДКРИТИХ ЗАНЯТЬ ПО КАФЕДРІ _____

на _____ семестр 201_ - 201_ навчального року

№ №	Дата	Посада, прізвище, ініціали викладача	Навчальна дисципліна, тема, вид заняття	Місце проведення	При- мітки

Завідувач кафедри _____

Додаток 2

ОГОЛОШЕННЯ

_____ відбудеться відкрита лекція
(Дата, час, місце проведення)

(посада, його прізвище, ініціали, назва кафедри)

з _____
(назва навчальної дисципліни)

на тему " _____ ".

Запрошуються всі бажаючі.

ВИСНОВОК
про якість проведення відкритого заняття

(ПІБ викладача)

Загальні відомості про заняття:

Дата _____ Група _____

Дисципліна _____

Тип відкритого заняття (майстер-клас, відкрите заняття, пробне заняття, взаємовідвідування) _____

Вид заняття (лекційне, практичне, лабораторне заняття) _____

Тема заняття _____

Мети заняття _____

Організація заняття:

наявність у викладача плану заняття, структура заняття, його окремі елементи, їхня послідовність і дозування в часі, відповідність побудови заняття його змісту й поставленій меті _____

різноманітність видів навчальної діяльності студентів _____

форми роботи зі студентами (фронтальна, групова, індивідуальна робота) _____

Зміст заняття:

відповідність змісту заняття вимогам робочій програмі дисципліни _____

правильність підбора викладачем матеріалу для заняття, науковість його викладу _____

зв'язок теорії із практикою (розкриття практичної значимості знань, навчання застосуванню знань на практиці) _____

використання власних розробок за курсом (так, немає) _____

внутрішпредметні й міжпредметні зв'язку _____

звертання до різних джерел інформації (зі списку основної та додаткової літератури), у тому числі до періодичних видань, наявним у бібліотеці ЗДІА _____

Методика проведення заняття:

застосування ТСО й інформаційних технологій у ході заняття _____

використання наочного приладдя, дидактичного матеріалу _____

відповідність методів змісту заняття, рівню підготовки студентів, ефективність застосовуваних методів і прийомів _____

використання інноваційних методів навчання _____

активізація студентів на занятті, диференційний підхід у роботі з ними _____

організація СРС _____

контроль знань студентів _____

підведення підсумків заняття _____

досягнення поставлених цілей _____

дисципліна й увага аудиторії в ході заняття _____

Характеристика заняття залежно від його виду (лекційне, практичне, лабораторне заняття):

Позитивні сторони, рекомендації з поширення досвіду:

Зауваження, недоліки:

Оцінка: _____ б.

Висновки:

1) рекомендувати/не рекомендувати кандидатуру викладача _____ на заміщення вакантної посади _____ кафедри _____;

2) зауваження за результатами попереднього відкритого/пробного заняття усунуті/не усунуті;

3) рекомендувати проведення повторного відкритого заняття;

4) рекомендувати для поширення наступні методи, прийоми, форми проведення заняття: _____

5) допустити викладача _____ до проведення занять по _____

6) інше _____

Пропозиції: _____

З висновком ознайомлений

_____/_____/

Підпис викладача

_____/_____/

Підпис особи, яка відвідувала заняття

_____/_____/

зав.кафедрою

Дата _____

Підпис